

3. Сергеев Л.А. Расследование и предупреждение хищений, совершаемых при производстве строительных работ: автореферат дисс... кандидата юрид. наук: 12.00.09. М., 1966. 24 с.

4. Старушкевич А.В. Криміналістична характеристика злочинів: навч. посібник. К., 1997. 44 с.

5. Яблоков Н.П., Головин А.Ю. Криминалистика: природа и система. М.: Юристъ, 2005. 174 с.

Фазан Вікторія Миколаївна,

здобувач ступеня вищої освіти бакалавра
ННІ № 3 Національної академії внутрішніх
справ

Науковий керівник: Антонюк П. Є.,

професор кафедри криміналістики
та судової медицини Національної академії
внутрішніх справ, кандидат юридичних наук

РОЗУМІННЯ ТРАСОЛОГІЇ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ НАУКИ

Вчинення кримінальних правопорушень супроводжується певними змінами у навколишньому матеріальному середовищі. Такі зміни прийнято називати слідами кримінального правопорушення. Слід являє собою відображення кримінально протиправних дій, окремих елементів механізму кримінально протиправного діяння.

Кваліфіковане дослідження матеріальних слідів, залишених в результаті кримінального правопорушення, дозволяє отримати фактичні дані не лише про саму подію правопорушення й тим самим встановити її механізм, а й ідентифікувати осіб, що вчинили кримінально протиправні дії.

Одним із способів отримання фактичних даних про подію правопорушення із матеріального середовища є проведення судових експертиз матеріальних об'єктів (слідів), залишених в результаті вчинення кримінально протиправної діяльності.

У широкому розумінні, слід – це результат будь-якої матеріальної зміни первинної обстановки внаслідок учинення кримінального правопорушення: матеріально-фіксований вплив одного об'єкта на інший; поява чи зникнення тих чи інших предметів, порушення первинного положення, місцезнаходження, стану різних об'єктів (наприклад, загублені особою на місці події власні речі, уламки розбитого віконного скла).

Механізм слідоутворення – це система компонентів процесу утворення слідів. Такий механізм може бути різним: слідоутворення може здійснюватися в результаті фізичних, хімічних, біологічних та інших процесів.

Матеріально-фіксовані сліди виникають у результаті механічної контактної взаємодії двох об'єктів: один об'єкт утворює слід (той,

який залишив слід) – слідоутворюючий об'єкт, інший – сприймає змінення (на якому утворився слід) – слідосприймаючий. Ділянки поверхні об'єктів, якими вони стикаються під час утворення сліду, називаються контактними поверхнями, а факт взаємодії – слідовим контактом. Сліди завжди залишаються на слідосприймаючих об'єктах.

Криміналістика всебічно досліджує сліди, що залишаються після вчинення кримінального правопорушення, з метою швидшого його розслідування, виявлення правопорушників, встановлення істини.

Трасологія – це галузь криміналістичної техніки, яка вивчає матеріально-фіксовані сліди, тобто сліди-відображення.

Трасологія базується на таких наукових положеннях:

об'єкти матеріального світу індивідуальні. Кожний об'єкт індивідуальний і тотожний тільки самому собі. Індивідуалізація об'єкта здійснюється за сукупністю загальних і окремих ознак;

за певних умов зовнішня будова одного об'єкта може відбитися на іншому. Точність відображення залежить від фізичних властивостей слідоутворюючого і слідосприймаючого об'єктів, механізму слідоутворення. За матеріально-фіксованими слідами можлива ідентифікація (встановлення тотожності) об'єкта, який їх залишив;

відносна стійкість об'єктів. Залишати сліди-відображення в результаті механічної контактної взаємодії можуть тільки відносно тверді тіла, які мають достатньо стійкі зовнішні ознаки;

відображення у сліді зовнішньої будови предмета є перетвореним (має вид негативу). У сліді ознаки зовнішньої будови предмета переважно мають дзеркальне відображення (конформні).

В трасології, залежно від механізму утворення, розрізняють сліди: об'ємні та поверхневі; статичні й динамічні; локальні та периферичні.

Об'ємні (вдавнені) сліди відображають зовнішню будову слідоутворюючого об'єкта в об'ємі, тобто у всіх трьох його вимірах – за довжиною, шириною і глибиною.

Поверхневі (площинні) сліди виникають в результаті змін, що відбуваються на поверхні слідосприймаючого об'єкта (за двома вимірами – довжиною і шириною). Обидва об'єкти, що беруть участь у слідоутворенні, за твердістю приблизно однакові. До поверхневих слідів можуть бути віднесені, наприклад, сліди пальців рук на поверхні меблів, сліди босих ніг на паркетній підлозі, сліди протектора транспортного засобу на асфальті.

Статичні сліди виникають в момент спокою (статики), який настає під час механічної взаємодії слідоутворюючого і слідосприймаючого об'єктів, які контактують у взаємоперпендикулярному напрямку. У більшості випадків такі сліди зберігають зовнішні ознаки слідоутворюючого об'єкта, відображають його без істотних переколювань. Типовими прикладами статичного сліду є відбиток пальця руки з відображенням папілярного візерунка та відбиток підошви взуття на ґрунті. Різновидом статичних слідів є

сліди кочення, які утворюються при прокатуванні слідоутворюючого об'єкта по слідосприймаючому (наприклад, слід протектора транспортного засобу, утворений при поступально-обертальному русі по якій-небудь поверхні).

Динамічні сліди виникають в результаті самого руху одного або обох об'єктів, що приймають участь в механізмі слідоутворення. Кожна точка слідоутворюючої поверхні залишає слід у вигляді лінії (траси). До динамічних можуть бути віднесені сліди розрубів, розпили, ковзання, свердління, різання, тертя тощо.

Локальні сліди виникають у межах контакту взаємодіючих об'єктів (наприклад, слід босої ноги в межах контакту з поверхнею дерев'яної підлоги). Навколо локального сліду поверхня слідосприймаючого об'єкта залишається незмінною.

Периферичні сліди виникають за межами контактної взаємодії слідоутворюючого і слідосприймаючого об'єктів (наприклад, слід від забрудненого борошном (цементом, пилюкою) верху взуття, утворений «на периферії», навколо взуття, за межами підошви).

Саме таке розуміння наукових засад трасології, на наш погляд, покладено в основу виділення певних експертних спеціальностей та визначення кола експертних завдань, що можуть вирішуватися в межах виділених спеціальностей. А правильне розуміння механізму слідоутворення та значення кожного об'єкта, що входить до цієї складної системи, за нашим переконанням, повинне закладатися в основу побудови та формування експертних методик дослідження матеріальних об'єктів та забезпечувати певну уніфікацію криміналістичної термінології незалежно від галузі спеціальних знань.

Список використаних джерел

1. Криміналістика: підручник / [В.В. Пясковський, Ю.М. Чорноус, А.В. Самодін та ін.]; за заг. ред. В.В. Пяскового. – 2-ге вид., перероб. і допов. – Київ: Філія вид-ва «Право», 2020. – 752 с.
2. Криміналістика у питаннях та відповідях: Навчальний посібник [Текст] / [А.В. Іщенко, В.В. Пясковський, А.В. Самодін, Ю.М. Чорноус та ін.]. – К.: ТОВ «Видавництво «Центр учбової літератури», 2016. – 118 с.
3. Криміналістична техніка: Книга друга (частина II): навч. посіб. / А. В. Кофанов, О. Л. Кобилянський, С. В. Хільченко, Т. В. Михальчук та ін. Київ: КИЙ, 2011. 352 с.
4. Чорноус Ю.М. Криміналістичне забезпечення розслідування злочинів: монографія / МВС України, НАВС. – Вінниця: «Нілан-ЛТД», 2017. – 491 с.